

OSRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW W WARSZAWIE

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V W X Y Z

Nr 6656
DOLNOŚLĄSKIE

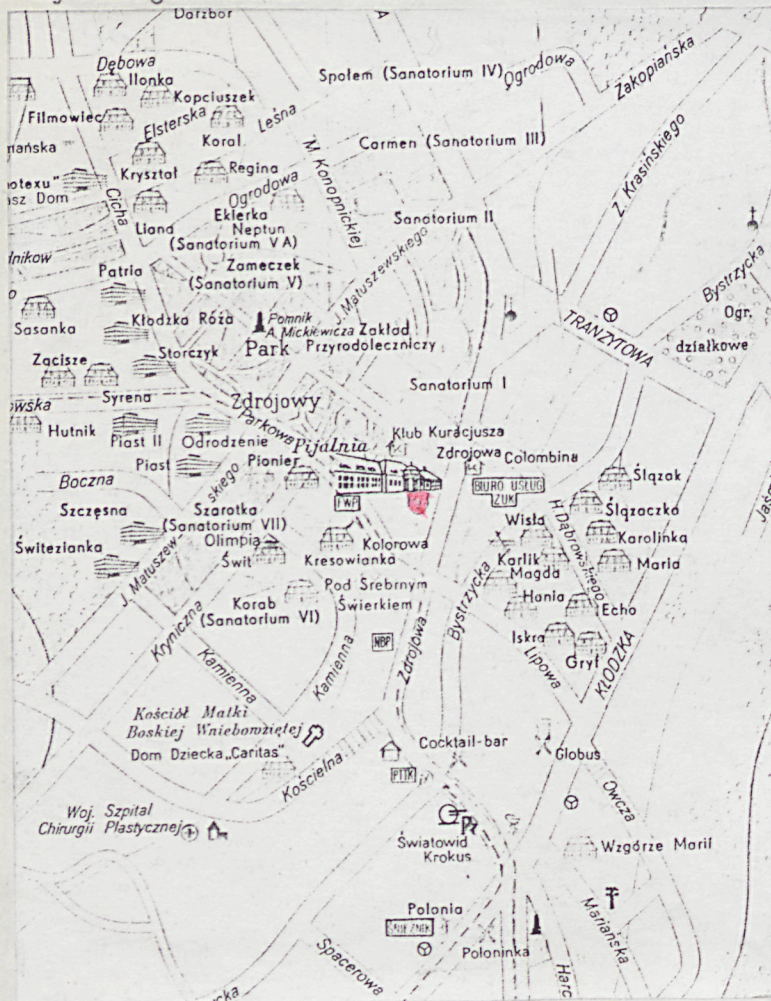
1. Obiekt 462/1
TEATR ZDROJOWY

2. Czas powstania
1925r.

3. Miejscowość
POLANICA ZDRÓJ

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

sytuacja skala 1 : 8000

1. Teatr, elewacja pld.-zach., frontowa

2. Teatr, elewacja pñn.-wsch.

4. Adres Polanica Zdrój
ul. Parkowa 2
nr hipoteczny KW [redacted]

5. Przynależność administracyjna
województwo wałbrzyskie
gmina Polanica Zdrój pow. wrocławski

6. Poprzednie nazwy miejscowości
niem. Altheide Bad

7. Przynależność administracyjna
przed 1.VI.1975 r.
województwo wrocławskie
powiat Kłodzko

8. Właściciel i jego adres
Skarb Państwa Polskiego

9. Użytkownik i jego adres
Zespół Uzdrowisk Kłodzkich
Przedsiębiorstwo Państwowe
Polanica ZDR. ul. Zdrojowa 39

10. Rejestr zabytków

494/1412/wr. data 29.08.1994
Nr [redacted]

autor zdjęć mgr I. Brzozowska
data wykonania czerwiec 1993
miejsce przechowywania negatywów u autora

Pierwsza wzmianka o Polanicy Zdrój zw. Haidaw (U Puszczy) pojawiła się w księdze miejskiej Kłodzka z lat 1324-1424 oraz w kłodzkiej księdze sądu stanowego dla rycerzy z lat 1346-1390. W roku 1494 hr. Henryk Podiebradowicz, książę ziebicki, podarował wieś klasztorowi Augustianów w Kłodzku, w posiadaniu których pozostała Polanica przez ok. 100 lat.

Na mocy papieskiego dekretu z 9 marca 1595 r. Jezuici otrzymali probostwo kłodzkie wraz z całym należącym do niego dobytkiem. W skład tych posiadłości wchodziła również Polanica. Zagospodarowaną przez zakon Polanicę zniszczyli i spalili w 1645 r. Szwedzi. Po rozwiązaniu zakonu dobra kościelne przeszły na własność państwa pruskiego.

Pierwsza wzmianka o źródłach mineralnych w okolicach Polanicy pojawia się w "Glaciographii" Aelurusa w 1625 r., który opisywał hrabstwo kłodzkie.

W roku 1788 znaczną część pojezuickiego majątku nabyła rodzina von Reden. Rozwój Polanicy jako uzdrowiska datuje się od 1828 r., kiedy to kupiec kłodzki Józef Grolms - nowy właściciel Polanicy - zlecił obudowanie źródła "Józef", wzniósł pierwsze drewniane łazienki i dom zdrojowy. Na przestrzeni lat 1838-1873 zakupił wieś wrocławski fabrykant W. Hofmann a rok później wybudował dom inspektora zdroju oraz nakazał przeprowadzenie analizy występujących tu wód mineralnych. W 1885 r. odkryto drugie źródło "Józef" a po doprowadzeniu kolei w 1892 r...

SYTUACJA.

Miasto Polanica Zdrój (do roku 1945 wieś) leży około 12 km na południowy-zachód od Kłodzka w Dolinie Bystrzycy Dusznickiej na wysokości 350 - 420 m n.p.m., na pograniczu pasma Gór Bystrzyckich i Stołowych. Od wschodu osłania ją Grodzki Wał (430 m), od zachodu Piekielna Góra (533 m), od południa Kamienna Góra (704 m).

Budynek teatru położony na terenie parku zdrojowego, w jego południowo-wschodniej części, przy skrzyżowaniu ulic Zdrojowej i Parkowej, przylega bezpośrednio do pijalni z salą koncertową i kawiarnią. Ośią wzdłużną i frontem portyku wejściowego równoległy do ulicy Parkowej. Teatr położony jest na nieznacznym spadku terenu z zachodu na wschód.

MATERIAŁ, KONSTRUKCJA, TECHNIKA.

- ściany wymurowane z cegły pełnej na zaprawie wapiennej, ścianki działowe z cegły dziurawki i pełnej; ściany wewnętrzne teatru, ściany zewnętrzne foyer i przybudówki z sanitariatami - tynki wapienne, pozostałe tynki zewnętrzne szlachetne cyklinowane; kolumny i belkowanie portyku - piaszkowiec, pilastry wewnętrzne - profile gipsowe.
- sklepienia i stropy: nad salą widowiskową sufit z siatki Rabitza podwieszony na drutach za pomocą bali drewnianych do kratownic stalowych konstrukcji dachu, nad lożami i tylną częścią sceny strop drewniany, nad przednią częścią sceny strop żelbetowy; nad piwnicą oraz stropodachy przybudówek przy scenie i nad hallem wejściowym (foyer) stropy Kleina, balkon sali teatralnej na słupach, strop Kleina.
- więźba dachu: nad widownią konstrukcja stalowa z profili walcowanych, na niej płatwie i krokwie drewniane, nad sceną więźba drewniana płatwiowo-kleszczowa, nad foyer i przybudówkami stropodachy.
- dach nad widownią i sceną kryty dachówką karpiówką, kalenica i naroża gąsiorami, nad foyer i przybudówkami stropodachy kryte papą.
- schody zewnętrzne: dwa stopnie pod portykiem z piaskowca, schody do przybudówki w elewacji pld.-zach. z piaskowca, jedobiegowe, równoległe do elewacji, z balustradą ażurową ze stalowych prętów; schody w elewacji pln.-wsch. do drzwi zewnętrznych prowadzących na scenę: betonowe (wtórne), dwubiegowe, ze spocznikiem stanowiącym rampę, z balustradą stalową (gięte rurki); schody w elewacji pln.-wsch. prowadzące do garderób aktorów: stalowe, jednobiegowe z długim podestem zawieszonym na metalowej konstrukcji; w elewacji pld.-wsch. schody zewnętrzne do piwnic dwustopniowe z piaskowca, z betonową balustradą pełną.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
8280,0 m ³	ok. 765 m ²	teatr zdrojowy	sala widowiskowa
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja 1976r. - wymiana podłogi deskowej na marmurową posadzkę, wymiana stopni drewnianych na na marmurowe w foyer ok. 1980r. - przebudowa sceny (zabudowano kanał dla orkiestry), wymiana kurtyny rozsuwanej na opuszczaną, 1983r. - wymiana tynków zewnętrznych wapiennych na tynki szlachetne cyklinowane, czyszczenie piaskowca w portyku 1984r. - przełożenie dachówki 1985r. - wymiana okien w szatni 1989r. - przełożenie parkietu na sali widowni, wymiana desek na podłodze balkonu 1993r. - naprawa stropodachu nad foyer, ponadto wymiana schodów w dwóch klatkach schodowych z drewnianych na betonowe, wymiana ogrzewania c.o. na nawiewowe c.o. Informacje z kart remontowych ZUK przechowywanych w dziale inwestycji		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycia dachu, wyposażenie i instalacje) Stan zachowania teatru ogólnie dobry: - tynki zewnętrzne wapienne w przybudówce z portykiem kruszejące (szczególnie profilowane obramienia okien) - w garderobach i przy scenie tynki zniszczone, liczne ubytki - schody zewnętrzne betonowe - kruszejące, metalowe - skorodowane z częściowo zerwaną balustradą - terracota pod portykiem popękana, z ubytkami wypełnionymi współczesnymi płytkami, wypłukane spoiny - schody betonowe w klatkach schodowych bez poręczy - stolarka drzwiowa zewnętrzna - rozbite szyby, wypaczone drewno wymagające malowania - deskowa podłoga sceny zniszczona	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Ochroną konserwatorską otacza się budynek teatru wraz z przybudówkami. - oszklenie, oczyszczenie, uzupełnienie i malowanie stolarki drzwiowej zewnętrznej - uporządkowanie i malowanie garderób i klatek schodowych - naprawa schodów zewnętrznych - uporządkowanie od strony podwórza otoczenia teatru: usunięcie gruzu, wycięcie samosiejek - zaleca się przywrócenie pierwotnego układu sceny			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowania, sygnatury)

22. Bibliografia

J.Kügler, Histor. Nachrichten über die Dörfer Altheide,
Glatz Vierteljschr. 9, 1889)90, s.257-271,
10, 1890)91, s.67-80

Schlesien 1907)1908, s.310-311.339

O.Büttner, 1910-1935, Stein und Holz, Glatz 1935

M.Orłowicz, Przewodnik po ziemiach dawnej Polski, 1914

K.Marcinek - W.Prorok, Duszniki Zdrój, Polanica Zdrój
i okolice, W-wa 1984, s. 94-100

Z.Martynowski - K.R.Mazurski, Ziemia Kłodzka i Góry
Opawskie, W-wa 1988, s. 139-143

G.Wenzel, Altheide Bad, Kreis Glatz - Schlesien, 1991,
s. 167-170

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

mgr I.Brzozowska

Imię i nazwisko

data czerwiec 1993

26. Sprawdził

Imię i nazwisko

data

27. Załączniki

4 wkładki

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak na karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
POLANICA ZDRÓJ	teatr zdrojowy	historia, c.d. p. 12 opis, c.d. p. 13

HISTORIA c.d. p. 12

... znacznie wzrosła ilość kuracjuszy przyjeżdżających do Polanicy.

Jednakże przełom w rozwoju miejscowości następuje dopiero po roku 1904, kiedy to baron von Goltz sprzedaje Polanicę spółce akcyjnej "Zarząd Uzdrowiska Polanica". Spółka inwestując znaczny kapitał w krótkim czasie wybudowała nowy dom zdrojowy, pijalnię z halą spacerową i kawiarnią, powstało również założenie parkowe oraz ok. 50 nowych pensjonatów. Spółką zarządzał pochodzący z Wrocławia radca handlowy Georg Haase. Dynamiczny rozwój uzdrowiska oraz coraz większa ilość kuracjuszy przyjeżdżających z różnych stron Europy, w tym także z Polski, spowodowała, iż istniejący do tej pory nieduży teatr przemianowano na kasyno (obecnie "Kolombina"), a w 1925r. wybudowano nowy teatr zdrojowy na ok. 500 miejsc, wyposażony w nowoczesne urządzenia techniczne.

Teatr został wzniesiony przez architekta Otto Büttnera, właściciela biura architektoniczno-budowlanego oraz dużego tartaku w Polanicy. Oprócz teatru wznosił on w Polanicy cały szereg willi i pensjonatów w regionalnym stylu podgórskim, ponadto wybudował budynek poczty, urzędu gminy oraz kaplicę i kościół ewangelicki.

Właścicielem teatru zdrojowego do 1945r. była spółka akcyjna "Altheide Aktiengesellschaft für Kur und Badebetrieb in Altheide-Bad", po wojnie wraz z pozostałymi budynkami zdrojowymi przeszedł na własność Skarbu Państwa Polskiego pod zarząd i użytkowanie Państwowego Uzdrowiska w Polanicy Zdroju.

Budynek teatru o charakterze klasycyzującym z kolumnowym portykiem w stylu toskańskim, poza nieznacznymi zmianami (witraże w foyer, wymiana podłóg oraz przebudowa proscenium) zachował swoją pierwotną formę.

Zarówno przed wojną jak i po wojnie teatr zdrojowy nie miał stałego zespołu aktorskiego, natomiast występowały tu do 1945r. teatry z Berlina (na otwarciu Berliner Rotterbühne), Görlitz, Głogowa, Nysy, Górnego Śląska. Po wojnie teatr z Wrocławia, Wałbrzycha, a sam teatr otrzymał imię Mieczysławy Ćwiklińskiej.

Od. ok. 1983r. teatr jest nieczynny. Odbývają się tu jedynie sporadyczne imprezy.

OPIS c.d. p. 13 MATERIAŁ, KONSTRUKCJA, TECHNIKA

- schody wewnętrzne: w foyer (prowadzące na balkon) w literę "T", w dolnym biegu stopnie marmurowe, w bocznych biegach drewniane schody w klatce schodowej po lewej i prawej stronie sceny: żelbetowe, dwubiegowe z podestami, bez balustrady; w drugiej klatce schodowej po lewej stronie sceny schody drewniane, policzkowe, zabiegowe, z ażurową balustradą; schody prowadzące z widowni na scenę drewniane, obite wykładziną, jednobiegowe.
- posadzki, podłogi: pod portykiem ozdobna terracota w kolorze niebiesko-zielonym, w foyer płyty marmurowe, na widowni parkiet-kleпка ułożona wzdłużnie, na balkonie, w łóżach, na scenie i w garderobach dla artystów podłoga deskowa, w sanitariatach terracota, w piwnicach posadzka cementowa.

verte

Wkładkę założył: mgr I. Brzozowska czerwiec 1993
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: u autora

OPIS c.d. p. 13

- otwory okienne i drzwiowe: otwory drzwiowe przesklepione płaskimi nadprożami, jedynie drzwi do piwnicy w elewacji pld.-wsch. przesklepione łukiem pełnym; okna widowni, dwa okienka pod portykiem przesklepione łukiem pełnym, pozostałe okna z płaskimi nadprożami, w garderobach artystów od wewnątrz wnęki okienne przesklepione łukiem odcinkowym, łóża oddzielone od balkonu czterema półkolistymi arkadami.
- drzwi zewnętrzne: w portyku drewniane, oszklone, dwuskrzydłowe, płycinowe, w dolnej części wybrzuszone płyciny zwieńczone profilowanym gzymsem, w górnej - oszklonej - mosiężne szprosy w kształcie esownic; drzwi w elewacji pld.-zach. i pln.-wsch. jedno- lub dwuskrzydłowe, drewniane, płycinowe, u góry przeszklone, zabezpieczone stalową kratą; drzwi do piwnic drewniane, jednoskrzydłowe, opierzone (żaluzjowe), u góry przeszklone.
- Drzwi wewnętrzne jedno- lub dwuskrzydłowe, drewniane, płycinowe, dekorowane wydłużoną płyciną o ściętych ćwierćkolistych narożnikach, drzwi z balkonu na klatki schodowe współczesne.
- okna: okna widowni pojedyncze, dwuskrzydłowe ze ślaniem, podzielone szczeblinami na szesnaście kwater, półkolistą nadślaniem podzielone promieniście na cztery kwatery - dwie środkowe z motywem ceownika, dwie zewnętrzne z motywem esownicy; okna w foyer z tyłu szatni podzielone na 39 kwater wypełnione współczesnymi abstrakcyjnymi witrażami; dwa okna w elewacji pld.-wsch. pojedyncze, podzielone szczeblinami w kratkę regencyjną; pozostałe okna parteru i piwnicy pojedyncze, dwuskrzydłowe.

RZUT

Budynek teatru o rzucie złożonym, założony na planie wydłużonego prostokąta, w którym wyróżnić można trzy zasadnicze części:

- od strony pln.-zach. na planie prostokąta hall główny z wyrzniętym portykiem kolumnowym w elewacji pld.-zach., na osi wzdłużnej hallu dwa przedsionki - jeden za portykiem, drugi po przeciwległej stronie foyer, na osi poprzecznej w elewacji pln.-zach. w formie płytkiego ryzalitu - szatnia, w hallu od strony widowni schody na balkon i łóża; foyer z trzech stron otoczone ciągiem pomieszczeń pomocniczych (kasa, sanitariaty, magazynki).
- widownia symetryczna, w kształcie wydłużonego prostokąta z opasującym ją z trzech stron balkonem na słupach, przylega do foyer od strony pld.-wsch., osią wzdłużną prostopadle do osi wzdłużnej foyer.
- od strony pld.-wsch. widowni scena założona na rzucie kwadratu, z obu stron sceny garderoby dla aktorów i klatki schodowe - na lewo dwie klatki, na prawo jedna klatka schodowa.

c.d. p. 13 na wkładce Nr 2

1. Miejscowość POLANICA ZDRÓJ	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) teatr zdrojowy	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) opis, c.d. p. 13
----------------------------------	---	--

OPIS c.d. p. 13 BRYŁA

Bryła teatru rozczłonkowana, jednokondygnacyjna, częściowo podpiwniczona (pod sceną i przylegającymi do niej garderobami dla aktorów), piwnice dostępne od zewnątrz budynku. Widownia kryta dachem czterosпадowym, scena dachem trójsпадowym, hall z portykiem stropodachem ukrytym poza gzymsem wieńczącym, przybudówki stropodachem. Hall z portykiem oraz przybudówki znacznie niższe od widowni i sceny.

ELEWACJE

Elewacje na cokole z ciosów piaskowca, tynkowane, w cokole okratowane okna piwnic na ogół umieszczone w osiach okien parteru. Elewacja budynku głównego (widownia) rozczłonkowana pilastrami. Okna widowni znacznie większe od pozostałych okien. Pod okapem dachu przebiega profilowany gzyms koronujący.

- Elewacja pld.-zach. z wejściem frontowym w przybudówce z portykiem; elewacja widowni symetryczna, sześćoosiowa, po bokach nieznacznie wyrzalizowana, okna ujęte w pilastry wsparte na cokole, zwieńczone profilowaną głowicą, pilastry dźwigają gzyms koronujący, otwory okienne przesklepione łukiem pełnym ujęte w płaskie opaski ze zwornikiem w kluczu, parapet o dużym spadku zamknięty u dołu profilowanym łukiem odcinkowym; do widowni od strony pln.-zach. przylega kolumnowy portyk wysunięty znacznie przed lico elewacji teatru, poprzedzony dwoma schodami, cztery kolumny zbliżone do porządku toskańskiego dźwigają belkowanie stanowiące element wieńczący ścianę, na fryzie napis z metalowych liter: TEATR ZDROJOWY IM./M.CWIKLIŃSKIEJ, na belkowaniu w osiach kolumn kanelowane wazony zwieńczone kulą, pod portykiem na osi środkowej drzwi frontowe, w osiach bocznych dwa małe półkoliste okienka zamknięte dekoracyjną kratą; od strony pld.-wsch. przylega do budynku głównego scena oraz znacznie niższa przabudówka z płaskim dachem, przybudówka trójosiowa, po stronie lewej na wysokości cokołu drzwi jednoskrzydłowe, do których prowadzą schody jednobiegowe, ograniczone balustradą ze stalowych prętów, po stronie prawej dwa okna dwuskrzydłowe pojedyncze, okratowane, w cokole trzy okna piwnicy analogicznie do okien parteru.
- elewacja pln.-wsch. analogiczna w części głównej budynku (widownia i scena), do elewacji pld.-zach., jedynie w osi pierwszego okna przy scenie znajdują się drzwi wejściowe, dwuskrzydłowe, przeszklone, poprzedzone schodami jednobiegowymi, skrajne okno z prawej strony elewacji łączącej się w tym miejscu z łącznikiem, skrócone o cztery dolne kwatery, w elewacji budynku ze sceną w lekkim przesunięciu od osi pionowej na lewo, drzwi dwuskrzydłowe, płycinowe z nadświetlem, do których prowadzą schody dwubiegowe z rampą; przybudówka znacznie niższa od widowni i sceny, trójosiowa, po stronie prawej dwoje drzwi jednoskrzydłowych, płycinowych, oszklonych, do których prowadzą stalowe schody jednobiegowe, równoległe do elewacji, po stronie lewej okno dwuskrzydłowe, w cokole na osi okna parteru analogiczne okno piwnicy.

Wkładkę założył: mgr I.Brzozowska czerwiec 1993
(imię, nazwisko, data)

verte

Miejsce przechowywania negatywów: u autora

OPIS c.d. p. 13 ELEWACJE

- elewacja płn.-zach. - szczytowa, na osi na wysokości piętra w płaskiej opasce ze zwornikiem drzwi jednoskrzydłowe, płycinowe (obecnie zabite), pierwotnie prowadziły do kabiny operatora kinowego, znajdującej się nad schodami na balkon i łóżę; do około połowy wysokości elewacji szczytowej widowni przylega przybudówka z foyer, na osi pionowej przybudówki w formie ryzalitu ściana szatni z pięcioma prostokątnymi, mocno wydłużonymi oknami, okna ujęte w profilowane opaski, przeszklone witrażami, osadzone w głębokich wnękach okiennych z szerokim parapetem, przybudówka zwieńczona na wysokości szatni belkowaniem analogicznym do portyku, z prawej i lewej strony szatni przybudówka zwieńczona prostym gzymsem pod okapem dachu.
- elewacja pld.-wsch. - rozcłonkowana: elewacja szczytowa widowni przesłonięta ścianą szczytową sceny oraz przybudówkami, elewacja szczytowa sceny symetryczna, trójosiowa, na cokole na osi pionowej drzwi zewnętrzne do piwnicy przesklepione łukiem pełnym, jednoskrzydłowe, poprzedzone dwoma stopniami prostopadłymi do elewacji, w osiach bocznych otwory okienne parteru ujęte w płaskie opaski, okna jednoskrzydłowe z podziałem w kratkę rencyjną, okratowane, w cokole w osiach okien parteru okna piwnicy analogiczne do pozostałych; z lewej strony do elewacji ze sceną przylega elewacja przybudówki, jednoosiowa, z drzwiami do piwnicy analogicznymi do drzwi z elewacji szczytowej sceny, drzwi przesunięte na prawo od osi symetrii, po stronie prawej budynku ze sceną elewacja pld.-wsch. przybudówki z garderobą, ze schodami dwubiegowymi z podestem w formie rampy.

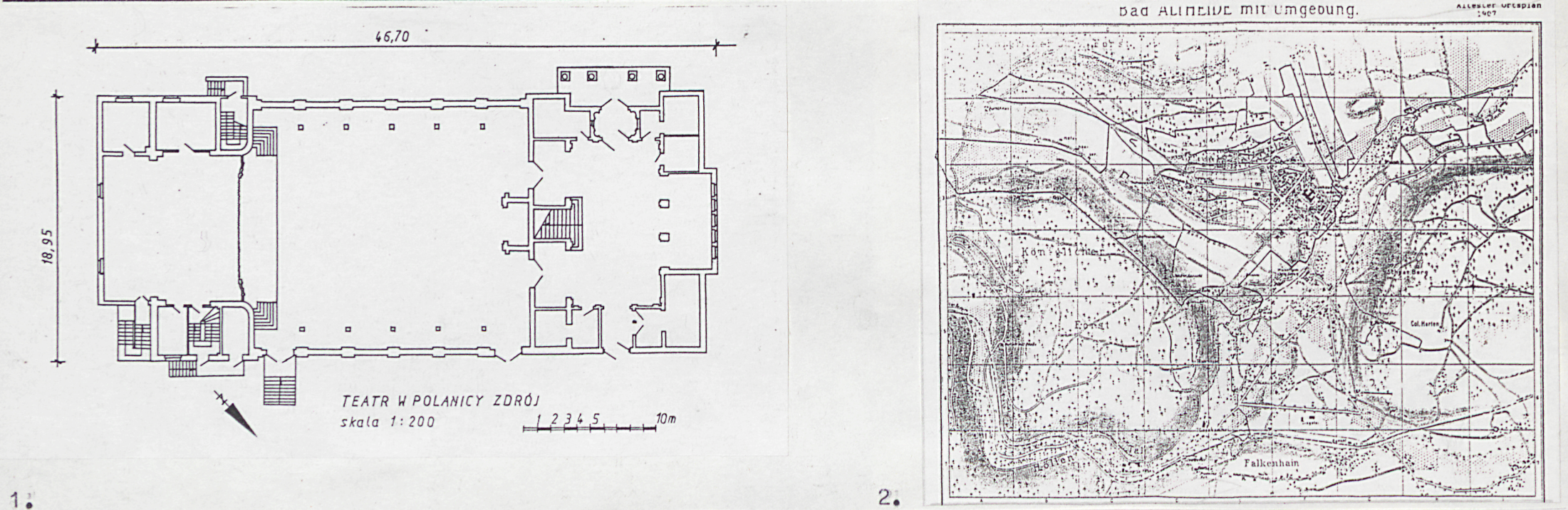
WNĘTRZE, WYPOSAŻENIE

Wewnątrz teatru zachowała się stolarka okienna i drzwiowa, deskowa podłoga sceny oraz łóż i garderob, drewniane schody z ażurową balustradą w jednej klatce schodowej. Ponadto w całości zachował się wystrój sztukatorski tj. kanelowane pilastry, płyciny, profile ramujące scenę i podwieszany sufit nad widownią. Z wyposażenia w teatrze pozostały dwa klasycyzujące żyrandole nad widownią oraz dekoracyjna kula wykładana lusterkami, a także dwa rodzaje kinkietów, dwa mniejsze żyrandole w foyer - żyrandole i kinkiety wykonane z mosiądzu.

INSTALACJE

Budynek teatru posiada instalację elektryczną, wodno-kanalizacyjną oraz ogrzewanie nawiewowe.

1. Miejscowość POLANICA ZDRÓJ	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) Teatr zdrojowy	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) rzut parteru, mapa, orientacja, zdjęcia
----------------------------------	---	---

- 1. Teatr, rzut parteru
- 2. Mapa Polanicy i okolic z 1907r.
- 3. Orientacja, skala 1 : 60 000

Wkładkę założył: mgr I. Brzozowska, czerwiec 1993
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: u autora

3. Teatr, elewacja pld.-wsch.

4. Teatr, elewacja, płn.-zach.

5. Teatr, wejście główne

6. Elewacja płn.-wsch., drzwi na widownię

1. Miejscowość POLANICA ZDRÓJ	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) Teatr zdrojowy	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) zdjęcia
----------------------------------	---	---

7. Elewacja płd.-wsch., drzwi do piwnicy

8. Widownia, okno

9. Portyk, okno

Wkładkę założył: mgr I. Brzozowska, czerwiec 1993
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: u autora

10. Teatr, foyer

11. Foyer, schody na balkon

14. Widownia, żyrandol

12. Balkon, łóże

13. Klatka schodowa, balustrada